

М. А. Рак

Ленінський район

ЛЕНІНСЬКИЙ РАЙОН (від 2016 – Єдикуйський район) – район, що знаходиться у східній частині Автономної Республіки Крим, на [Керченському півострові](#). Утвор. у січні 1921 як Петров. р-н, від липня того ж року – Л. р. 1921–23, 1930–31 та 1944–46 функції райцентру виконувало с. Ленінське (від 2016 – Полтавське), нині – смт Єди-Кую (до 2016 – Леніне). 1923–30 р-н не існував, його тер. перебувала у межах Керчен. р-ну. У січні–жовтні 1921 – у складі Керчен. пов., жовтні 1921 – жовтні 1923 – Керчен. округи; 1921–45 – Крим. АРСР, 1945–91 – Крим. обл., від 1991 – АР Крим (до 1998 – Респ. Крим); 1921–54 – РФ, від 1954 – України. Від 1962 після приєднання Примор. р-ну (до 1944 – Маяк-Салин. р-н) – у сучас. межах. За Всесоюз. переписом 1939, насел. Ленін. і Маяк-Салин. р-нів становило 51 630 осіб (переважно крим. татари, росіяни та українці). Під час 2-ї світової війни тут відбувалися запеклі бої. На Керчен. п-ові загинуло бл. 200 тис. рад. воїнів. У р-ні нацисти влаштували 7 концтаборів, за період своєї окупації (листопад–грудень 1941 та травень 1942 – квітень 1944) вони вбили бл. 15 тис. військовополонених, підпільників і цивіл. громадян. На фронтах 2-ї світової війни з Ленін. і Маяк-Салин. р-нів воювало 7,5 тис. осіб, з них 3,5 тис. загинуло. Після закінчення бойових дій у Криму наприкінці квітня 1944 у Л. р. проживало 12 945 осіб, у Маяк-Салин. р-ні – 17 599 осіб. 1941 сталін. тоталітарна влада депортувала з обох р-нів усе нім. насел., 18–20 травня 1944 – крим. татар, 27–28 червня 1944 – болгар, греків, вірмен. Згодом усі насел. пункти з кримськотатар. назвами були перейменовані. У березні 2014 у складі АР Крим Л. р. анексований РФ. 2016, окрім Леніного та Ленінського, ВР України перейменовано села Войкове (на Катирлез), Іллічеве (на Кара-Кую), Кірове (на Карса), Лібкнехтівка (на Китай), Октябрське (на Мелек-Чесме). Площа 2,9 тис. км² (найбільший за тер. у АР Крим та 4-й в Україні – після Іванків., Голопристан. і Овруц. р-нів). За Всеукр. переписом 2001, насел. становило 69 653 особи (складає 90,1 % до 1989; нараховувалося 54,8 % росіян, 22,9 % українців, 15,5 % крим. татар, 1,3 % білорусів, серед ін. – вірмени, молдавани, узбеки, греки, німці), станом на січень 2014 – 62 795 осіб. Нині у складі р-ну – м. *Щолкіне*, смт [Багерове](#) та Єди-Кую, 68 сільс. насел. пунктів (див. також [Кам'янське](#)). На Пн. омивається [Азовським морем](#) (затока *Сиваш*, [Арабатська затока](#), [Казантипська затока](#)), на Сх. – [Керченською протокою](#), на Пд. – *Чорним морем* (*Феодосійська затока*). На Сх. межує з м. Керч і через Керчен. протоку з Краснодар. краєм РФ, на Зх. – із Феодос. міськрадою та Іслямтерец. р-ном АР Крим, на Пн. Зх. через [Арабатську стрілку](#) – з Генічес. р-

ном Херсон. обл. Берег. лінію складають піщано-черепашк. пляжі азов. і чорномор. узбережжя протяжністю 193 км і 90 км відповідно. На берегах – абразійні форми рельєфу; на більшій частині р-ну – горбисто-пасм. акумулятивно-денудац. рівнина. У р-ні – кілька груп грязьових вулканів. Розвідано поклади заліз. руди (Катерлез., Киз-Аул., Баксин., Чегене-Салин., Замор., Ак-Таш., Ак-Монай. родовища; див. [Керченський залізорудний басейн](#)), буд. (Баксин., Іванів. родовища) і облицюв. (Белін. родовище) каменю, гіпс. (Чекур-Кіаш., Елькеджі-Елін. родовища), керамзит. (Малобабчин. родовище) і скляної (Замор. родовище) сировини, нафти та природ. газу (перші нафт. скважини пробурено у 1860-х рр., системат. розвідки на нафту та газ розпочато у 1-й пол. 20 ст.; 1999 у Азов. морі виявлено велике Пн.-Казантип. родовище газу; нині нафтогазовидобування здійснюють підприємства «Чорноморнафтогаз», «Газконтиненталь», «Кримгеологія»), сірки. Є лікув. грязі (за своїми цілющими властивостями на пострад. просторі не мають аналогів), джерела мінерал. води (понад 150; використовують для лікування хвороб опорно-рухового апарату, органів кровообігу, нерв. системи). Солоні озера: [Качик](#), [Тобечицьке](#), [Актаське](#), [Чокрацьке](#), [Узунларське](#), [Кояське](#). Від поч. 1970-х рр. через р-н почали транспортувати воду *Північно-Кримським каналом*. На бл. 56 % пл. – пд. чорноземи, на 38 % – каштан. ґрунти, на 6 % – солончаки. Об'єкти природно-заповід. фонду (займають бл. 5 % тер.): заг.-держ. значення – [Казантипський природний заповідник](#), [Опукський природний заповідник](#), ботан. [Арабатський заказник](#), орнітол. заказник [Астанинські плавні](#), геол. пам'ятка природи сопка [Джау-Тепе](#); місц. значення – Каралар. ландшафт. заказник, ліс. заказник Зелене коло, гідрогр. пам'ятки природи прибережні аквал. комплекси побл. мису Карангат, побл. мису Опук і о-вів Скелі-Кораблі, побл. мису Хроні, побл. мису Казантип, побл. Арабат. Стрілки, геол. пам'ятки природи Мис Чауда, грязьові сопки Андрусова, Вернадського та Обручева. Зони рекреації: Арабат. стрілка, Казантип. затока, оз. Чокрак, г. Опук, мис Чауда. Осн. галузь економіки р-ну – АПК. Пл. с.-г. угідь 231 086 га, з них орних земель – 118 031 га. С. госп-во спеціалізується на рослинництві зерново-виноградар. і тваринництві м'ясо-молоч. напрямів. Працюють 84 с.-г. підприємства (серед провід. – «Схід» і «Золотий колос») та 44 фермер. господарства. Пром-сть представлена 23 підприємствами, які переважно випускають товари нар. вжитку. Найбільшу питому вагу в обсязі харч. пром. продукції обіймає АТ «Алеф-Віналь» (виробляє вина під торг. марками «Золота Амфора», «VILLA KRIM», «Kosher», коньяки – «KLINKOV», «ДЮЛЬБЕР», «Жан-Жак», віскі – «OLDERSON», вермут – «Версо», горілки – «Helsinki», «Українка», «Green Day», шампанське – «Імперія Крим»). У р-ні – 29 заг.-осв. шкіл, 28 дошкіл. закладів, ПТУ сфери побут. послуг; 28 клуб. закладів, 34 б-ки, рай. істор.-археол. музей, Новомикол. нар. етногр. музей, 3 школи естет. виховання; центр. рай. лікарня та її Щолкін. філія, Багеров. рай. лікарня, 12 амбулаторій і 9 дільниць заг. практики сімей. медицини, 34 фельдшер.-акушер. пункти; 33 заклади санаторно-курорт. комплексу та 11 суб'єктів турист. діяльності. Виходить г. «Наше время». Діє низка православ. (19), мусульман. (10) і протестант. громад. Під охороною держави – 115 пам'яток історії та монум. мистецтва (встановлено 27 пам'ят. знаків на честь воїнів-односельців, які загинули під час 2-ї світової війни). На Глазів.

військ. мемор. кладовищі похов. бл. 5 тис. рад. воїнів (з них 7 Героїв Рад. Союзу), на брат. кладовищі «Багерів. рів» – бл. 7 тис. цивіл. жит., яких розстріляли нацисти взимку 1941. Пам'ятки архітектури: руїни Арабат. фортеці (13–17 ст.), вал, рів і вежа Арабат. оборон. лінії (16–17 ст.). Пам'ятки археології: Аккосів (Турец.) вал (1 тис. до н. е.), кургани Темір-гора (7 ст. до н. е.), Куль-Оба, Кара-Оба (обидва – античні часи), городища Савроматій (2–3 ст. н. е.), Кітей (4 ст. до н. е. – 4 ст. н. е.), Акра (4 ст. до н. е. – 1 ст. н. е.), Куль-Тепе (1–4 ст. н. е.), Ілурат (1–3 ст. н. е.), Кіммерік (6 ст. до н. е. – 4 ст. н. е.), Михайлівське (1 ст. до н. е. – 4 ст. н. е.), поселення Золоте (2–1 ст. до н. е.) та Семенівка (3 ст. до н. е. – 3 ст. н. е.). Серед видат. уродженців – Герой Радянського Союзу *С. Пошивальников* (с. Карангіт, нині тер. випробув. бази «Чорноморське»), повний кавалер ордена Слави *В. Тинков* (с. Юрчаков Кут, нині Юркине).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Ленінський район / М. А. Рак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-54248>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).